Mariusz Szczygieł

Udělej si ráj

Dokořán / Jaroslava Jiskrová – Máj

Udělej si ráj

© Mariusz Szczygieł 2011

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické)
Z polského originálu Zrób sobie raj
přeložila Helena Stachová
Fotografie František Dostál, Mariusz Szczygieł
a rodinný archiv Heleny Teigové
Redakce a výběr fotografií Jaroslava Jiskrová
Typografie Miloš Jirsa
Převod do elektronické podoby David Greguš
Vydala v roce 2011 nakladatelství
Dokořán s. r. o., Holečkova 9, Praha 5,
dokoran@dokoran.cz, http://www.dokoran.cz
(430. publikace, 24. elektronická)
a Jaroslava Jiskrová – Máj, Štichova 580/25,
149 00 Praha 4, j.jiskrova@volny.cz
(46. publikace, 9. elektronická)

ISBN 978-80-7363-382-0 (Dokořán)
ISBN 978-80-86643-44-1 (Jaroslava Jiskrová – Máj)

Místo úvodu

Coming out
Vzňala se postel
Shovívavost
V nepřítomnosti pana Hrabala
Z obou stran okna
Český fotograf
Národ s kódem na domě
Post mortem
Copak bych mohl nevěřit?
Jak se vám žije bez Boha?
Krátký příběh o averzi
Tak si to s papežem užijte!
Hra na Vietnamku
Lapám po dechu
Chceš pobavit Boha?
Továrna na smích
Výzva
Český nasírač
Země ráj
Nikdo tu netrpí rád
Nechci než ticho

Poděkování
Knihy citované, zmiňované a popisované
Citované články
O autorovi

Památce Gaygy, Krystyny Stolarské (1954–2010)

Místo úvodu

Vážený český čtenáři,

kniha, kterou držíš v ruce, je knihou o Češích, psanou vyloženě pro Poláky.

Na rozdíl od *Gottlandu*, který vyprávěl o době mezi lety 1882 až 2003, je kniha *Udělej si ráj* především o Češích současných. Napsal jsem ji, protože jsem chtěl vyprávět o národu, který si vytvořil kulturu jako antidepresivum.

Pokud naši dobu – jak tvrdí Michel Houellebecq – nejlépe charakterizuje slovo „pochmurnost", pak právě Češi dovedou tuto pochmurnost impozantním způsobem odstranit ze zorného pole.

Udělej si ráj je mimo jiné vyprávěním o tom, co mě fascinovalo v české kultuře. O smíchu jako masce. Někdy masce tragické bezradnosti.

Nejvíc mě zajímají Češi, kteří nevěří v Boha. „Jak se vám žije bez Boha?" Tato otázka, někdy vyslovená přímo a jindy skrytě, je refrénem této knihy. Vím, že Čechům může připadat příliš banální. Jako bych se ptal Italů, jak se jim žije jako brunetům, a Švédů, jak se jim žije jako blondýnům. Ale vezměte v úvahu, že přiznat se k ateismu v Polsku často vyžaduje odvahu. Moje matka mi kdysi řekla: „Kdybys řekl veřejně, že nevěříš v Boha, znamenalo by to, že jsem prohrála jako matka. Říct, že je člověk ateista, je stejné jako říct, že je pedofil nebo že zabil člověka."

„Nevěřit v Boha je smrtelný hřích," dodal můj otec, protože je přesvědčený, že ateista se musí bát pekla.

Až tedy budeš číst, jak se ptám paní recepční v hotelu U Tří korunek v Praze, kde se v ní bere dobro, když nevěří v Boha (jako by dobro pramenilo pouze z něho), nezapomínej, že otázky nekladu já, ale Polák ve mně.

Nám Polákům (mluvím o většině) byl ráj dán shůry jednou provždy. To, co se na Češích líbí nám, polským čechofilům (a jejich skupina roste rok od roku), je to, že každý z vás má svůj ráj a utváří si ho, jak chce, což některým z nás připadá odvážné a záviděníhodné.

Prohlížíš si možná tuto knihu v knihkupectví a máš dojem, že o známých Češích, o nichž tu píši, víš už všechno.

I když si snad myslíš, že znáš odpověď na otázky: proč Halina Pawlowská notoricky vypráví anekdoty, proč Jan Saudek důsledně fotografuje své modelky před oprýskanou stěnou a proč tvoji sousedi další rok nevyzvedli z krematoria urnu s popelem své matky – tím spíše si tuto knihu přečti. Dozvíš se, na co reagovali Poláci takto:

„Knihu *Udělej si ráj* jsem vzala do ruky s nadšením, protože jsem si myslela, že to bude pokračování *Gottlandu*, ale nad každou další kapitolou jsem byla čím dál tím udivenější a nakonec jsem si myslela, že líčíte neznámý kmen z nějaké daleké pevniny a jeho podivné zvyky. Už nechci být Češkou. Ten krásný stereotyp jste mi zbořil. Až budete psát další knihu, tak bych prosila takovou, abych zase chtěla být Češkou." (Agata Maliszewska)

„Být Čech, žít v Čechách, to je teď jistě přáním většiny Vašich čtenářů." (Někdo, kdo se podepsal jako Ingatormelin.)

„Právě jsem dočetl *Udělej si ráj* a je mi smutno. Obraz Česka je tu mnohem dramatičtější než v *Gottlandu*, ačkoli ani tam nebylo veselo. Protože to všechno u nich vůbec není veselé. Stejně jako zoufalství jejich ironie." (Jerzy Marek)

„Musím se Vám přiznat, že na mě silně zapůsobilo zejména posledních třicet stran knihy, kapitola *Nikdo tu netrpí rád*. Ode dneška se mentálně cítím jako Čech. Skvělé, opravdu skvělé!!!“ (Wojciech Majka, Krakov)

„Četl jsem Vaši nejnovější knihu o nešťastných Češích, o tom ubohém českém národu. Zrovna dnes kapitolu *Nikdo tu netrpí rád*. Chvílemi se mě zmocňoval hluboký smutek.“ (Tomasz Włodarczyk)

„Každá věta o Češích stojí v této knize za úsměv.“ (Asia)

„Dočetl jsem to. Úžasný národ!“ (Aleksander z Gdaňsku)

„Národ fašistů – jinak se nedá nazvat to, co popisujete. Citový fašismus! Ať si Češi přečtou kapitolu *Nikdo tu netrpí rád* a konečně se na sebe podívají, jací doopravdy jsou, a ať nepředstírají, že nevidí pravdu.“ (Remigiusz)

„Když jsem četl *Udělej si ráj*, zažil jsem dva rozdílné emocionální stavy. Začátek knihy mě uchvátil, úryvky o víře či nevíře v Boha mě zaujaly a způsobily, že jsem se začal zajímat o české dějiny. Ale čím více jsem se blížil ke konci knihy, tím větší jsem pociťoval podráždění (?) nebo rozčilení (?). Začal jsem o tom přemýšlet a hovořit s manželkou. Po delším uvažování jsem na to přišel. Za prvé mě štvalo, že jsou tak odlišní od nás. Jak je možné, že národ v sousedství je tak jiný. Tady nejde o nějaké drobné detaily, nýbrž o věci zásadní. Za druhé jsem si uvědomil, že jim prostě závidím. Co? No, to, že jsou jiní. Že nejsou přecitlivělí k sobě samým, dokážou se sami sobě smát, udržují si odstup od mnoha věcí, které my bereme smrtelně vážně. Díky Vaší knize jsem se také dozvěděl o existenci Davida Černého.“ (Paweł Jankowski, inženýr ve středním věku)

„Pane Mariuszi, sedím s pětiměsíčním synem Jeremim v kuchyni v bytě na okraji Lodže. Čtu při snídani Vaši knihu a nedokážu ovládnout svou reakci. Nemohu se odtrhnout od portrétu Čechů, jaký jste vytvořil. Od rána přemýšlím, a) jak nejrychleji se dostat do Prahy a tam se vzpamatovat a promyslet si *Gottland* i *Udělej si ráj*; b) jak si v hlavě změnit vztah k lidem kolem a ke každodenním

záležitostem, aby svět získal česko-hrabalovskou příchuť (protože jste skvěle vysvětlil to, co se mi na Hrabalových knihách tolik líbí); c) jak mám Pole a Jeremimu (svým dětem) sdělit, že svět je krásný – pokud se na něj člověk dívá tím správným způsobem. Jeremi zrovna vyžaduje neodkladnou intervenci, a tak končím. Možná že se teď stanu čechofilem!“ (Radosław Przybylski, Lodž)

„Po téhle knize už mě v Česku nepřekvapí, že se silnice staví v neděli odpoledne.“ (Magdalena Konieczna)

Vážený Čechu,

i když si myslíš, že víš, co jsem tu napsal, přečti si tuto knihu, abys pochopil, proč v Polácích vzbuzuješ tak extrémní názory.

COMING OUT

Celá léta, kdykoli jsem přišel na nějakou párty, jsem věděl, že pokud to přiznají, nebude to hned. Mohl jsem se rozhlížet celé hodiny a můj radar je nedokázal poznat. Mohl jsem čekat – a nic. Přede mnou si nikdy nic nenaznačovali.

Když jsem se však veřejně vyoutoval, mnozí mi hned po stisku ruky řekli, že oni také.

Teď už mě hned u vchodu obklopí hlouček volající „Já taky!" „Já taky!" „Já taky!" Nespočítám, kolik jsem v posledních letech dostal mailů přibližně tohoto znění: „Jsem rád, že Ti můžu aspoň psát. Karol."

Když už se odhalíme, s potěšením pozoruji, jak se nám hned zlepší nálada a uvolní obličejové svaly. Toužíme po sobě, ač jsme si cizí a neznáme se.

Když prožíváme těch několik minut společného potěšení, hned je patrné, co pro nás čechofily znamená Česko.

Je jako dort, jako šlehačka, jako čokoládová poleva, které člověk neodolá.

Je jako žena pro drag queen.

Je tou částí naší osobnosti, kterou nemáme.

Toužíme po ní. Hledáme ji, ale v Polsku ji z mnoha důvodů najít nemůžeme.

Každého nás hned napadne nějaká česká anekdota, scéna z filmu nebo chování, které uvede na důkaz toho, že Češi jsou jiní než my.

Můj kolega (Piotr Lipiński, reportér) chová ve své paměti vzpomínku z hospody (Na Skalce, roh ulic Na Veselí a 5. května v Pra-

ze), kde viděl muže se psem sedět u piva. Muž na židli, pes na zemi. Vousatý pán nabíral ukazovákem pěnu z půllitru a opatrně krmil šťastného psa.

Můj známý (Józef Lorski, informatik) chová vzpomínku na tento výjev z Moravy: „Pekárna, kde se prodává pečivo, sladkosti, obložené chlebíčky, a dokonce i bramboráky. Jediná prodavačka, mladá holka, hlasitě telefonuje mobilem. Směje se, vypráví nějakou historku ze včerejška, a mezitím je fronta delší a delší. Trvá to pět minut, deset minut, a já se dívám a čekám, až někomu rupnou nervy. Lidé trpělivě stojí, dokonce se usmívají. Prodavačka konečně domluví a omlouvá se, že to byl důležitý hovor. Na to zákazník s úsměvem: ‚Musela jste prokecat nejmíň dvě stovky.' A nikdo jí to neměl za zlé."

Moje známá z fóra Česko na *Gazeta.pl* Mirka Hanczakowská vzpomíná na to, co zažila v Olomouci. Byla v dost pokročilém těhotenství a vyšla si večer na procházku. Všimla si, že se na konci pasáže pere skupina mladíků. V Polsku – říká – by se vrátila, ale v Čechách ji to ani nenapadlo a bezděčně kráčela proti rváčům. Když ji spatřili, přestali se prát, rozestoupili se, aby ji nechali projít, a potom pokračovali ve rvačce.

Já si pěstuji vzpomínku z pisoáru (na stanici metra Náměstí republiky v Praze). Když jsem se podíval na zeď, spatřil jsem na modré cedulce, kterou sem někdo přilepil ještě v minulém století, vybledlý nápis: „Pěstujte náhodnou laskavost a nesmyslně krásné činy."

Existuje někde na světě skupina cizinců, která si uchovává podobná imponderabilia z Polska?

Abych však nepodlehl (což je u mne snadné) svému sklonu mytologizovat a idealizovat, použiji teď názoru Oscara Wilda, že nejvíce nesnášíme lidi, kteří mají stejné vady jako my.

Právě proto zbožňujeme Česko.

Protože je to národ, který má docela jiné vady.

VZŇALA SE POSTEL

Vážený pane Egone Bondy,

mnoho Čechů je přesvědčeno, že si Vás Hrabal vymyslel. A ti, co vědí, že si Vás nevymyslel, jsou přesvědčeni, že jste po smrti. Proto Vás prosím o schůzku.

M. Szczygieł

Vážený pane kolego,

dovoluji si Vás zdvořile ujistit, že jsem živ. Jenže ze zdravotních důvodů, což Vám vysvětlím osobně, žiji teprve od čtrnácté hodiny. Nejezděte prosím dřív, nejlépe přesně ve dvě nebo trochu později, pak budeme mít k dispozici neomezený čas.

Váš Bondy

Hrabal si ho vymyslel takto:

„Egon vůbec, když stál v slunci, tak vypadal jako faun, který se vynořil z cisterny piva, jeho světlé vlasy mu vždycky stékaly podle uší a zrovna tak jeho vousy ve světle slunce byly zality světlým ležákem. (...) Vladimír a Bondy a já jsme měli tak rádi pivo, že jak přinesli první sklenici na stůl, zděsili jsme všichni celou hospodu, nabírali jsme pěnu rukama, pomazávali si obličeje a vtírali pěnu do vlasů jako židé mazající si pejzy cukrovou vodou, při druhém pivě jsme si dali repete pomazání pěnou, takže jsme se leskli a voněli pivem na sto honů.“

Egonem Bondym se stal takto:

Narodil se roku 1930 a nejprve se jmenoval Zbyněk Fišer. Je to příjmení českých mlynářů. Nejdál to dotáhl Zbyňkův otec, až na důstojníka. Bydleli v Praze. Matka Zbyňkovi bohužel nedovolovala kamarádit se s dětmi. Vodila ho do kavárny a jednou týdně do opery, kde měli až do začátku války předplacenou lóži. Nervózní a labilní matku nesnášel. Jednou ho odstrkovala, jindy „se na něj vrhala se svou opičí láskou". Říkal, že když mu v jeho třinácti letech zemřela, ulevilo se mu. Roku 1936 nastoupil do první třídy a byl šokovaný tím, že je na světě tolik dětí. Jako sedmiletý se na život a na smrt zamiloval do spolužáka, se kterým seděl v lavici (tak se o tom vyjádřil, když mu bylo jednasedmdesát). Do chlapce z vlhkého suterénu, syna nezaměstnaných rodičů. Zval ho domů, protože „otec vůbec třídní předsudky neměl". Generál dokonce našel chlapcovu otci práci. Kde se v Bondym vzal marxista? To sám přesně nevysvětlil, ale zřejmě je nutno hledat klíč právě v postoji jeho otce.

Marxismus si Egon Bondy zamiloval jednou provždy. „Marxismus" – napsal – „dokáže pomoci lidem, aby neklesali na mysli a nezoufali, že se řítíme do bezvýchodné katastrofy, po níž nezůstane už nic."

Koncem roku 1948 začalo v Sovětském svazu protižidovské šílenství. Informace o čistkách v řadách komunistů došly i do Prahy.

„Pro nás osmnáctileté to bylo šokující. Tři roky po holokaustu! Komunismus přece stavěli židé, pro ty měl být tím nejspravedlivějším společenským řádem. Všechny národy si měly být rovny. No, to jsme tedy od SSSR nečekali! V románech Karla Čapka se každý bohatý žid jmenuje Bondy. Jako protest jsem si to jméno vybral já, árijec. A držím se ho dodnes."

Slávu si získal jako Egon Bondy a za něj byl považován v každé situaci.

Žebrákem se stal takto:

Přestal chodit na gymnázium, komunisté se v únoru 1948 chopili moci a jemu bylo na školu škoda času. Dal se zapsat na školení pro funkcionáře Komunistické strany Československa a začal pracovat v knihovně Ústředního výboru. Strana to brala tak, jako by ukončil univerzitní vzdělání. V prosinci 1948 se ze školení vrátil domů a spatřil na stole lístek, že ho shání nějaká dívka, která se s ním chce seznámit, nechala mu adresu. Ráno ji navštívil. Dveře otevřela rozespalá holčina, ale pootevřela jen malinko. Domníval se, že se chce obléknout a on má čekat. Jenže ona ho zvala dál, a dveře víc otevřít nešly. Protáhl se tedy štěrbinou a pochopil – celý pokoj byl zavalený špinavým nádobím a nespočetným množstvím šatstva, proto se dveře nedaly víc otevřít. Totéž bylo v pokoji, na toaletě, dokonce i ve spíži. Nádobí bylo z drahého porcelánu, v bytě voněl likér. Dívka v noční košili se jmenovala Jana Krejcarová a studovala výtvarné umění. Říkalo se jí Honza. Byla tlustá, a navíc v šestém měsíci těhotenství.

Vstoupil do bytu a opustil ho teprve za tři týdny, „když jsem nutně potřeboval nové prádlo“.

Jejich pozdější společný kamarád, básník a malíř Ivo Vodseďálek vyprávěl, že kromě sebemenší potřeby udržovat kolem sebe pořádek měla Honza ještě horší vadu, která pro její okolí končívala komplikacemi: nesnášela být sama. Bondy se zmínil, že množství jejích milenek a milenců šlo do stovek. Jeden z nich vyprávěl, jak zašel za Janou domů. Oba se svlékli, Honza ho svázala. Najednou vešel do pokoje jiný nahý muž a s tím šla Honza do postele. Před očima toho svázaného.

Žila s Bondym osm let. Současně žila s jeho kamarádem, a to způsobem krutým pro oba muže. „Jen co se vyspala se mnou, telefonovala Černému, aby okamžitě přišel a vlezl si do postele na mé místo.“

Bondy od ní mnohokrát utekl. „Kolikrát jsem to udělal, tolikrát si vzápětí Honza pro mě taxíkem přijela a autoritativně nebo s prosíkem si mě znova odvezla. Nikdy jsem nebyl s to se vzepřít. Říkal jsem si, že ji už přece nemiluji, ale šel jsem za ní jako tele na porážku."

Honza byla dcerou Mileny Jesenské, levicové novinářky, ve světě známé jako láska Franze Kafky. Honzu vychoval dědeček (Milena zahynula v koncentračním táboře Ravensbrück), zdědila po něm milion, který utratila během jednoho roku. Měla potom pět dětí, ale tak je zanedbávala, že ji za to dokonce zavřeli.[1] Utíkala Černému s Bondym a Bondymu s Černým na celé týdny. Neměli co jíst. Bondyho otec byl jako předválečný generál komunisty zbaven vojenského důchodu a už mu nemohl dávat víc peněz než drobné na tramvaj. Egon a Jana odjížděli za město, kde přespávali v jakési dělnické ubytovně, a ve dne po Praze žebrali, aby měli na nocleh. Jako nepracující neměli nárok na potravinové lístky. Dojídali zbytky po barech, kradli lidem sušící se prádlo ze šňůr, kola, vozíky – a všechno vždy hned prodali.

Později okrádala několikačlenná parta rodiče a známé (Krejcarová a Bondy za to byli dokonce zatčeni). Kupovali české broušené sklo, které Bondy pašoval přes lesy do Rakouska (hranice byla neprodyšně uzavřena až v roce 1951) a odtamtud vozil nylonové punčochy. Honza měla doma pořádek jen jedinkrát – když už byl byt úplně prázdný, protože všechno prodala a neměla co utrácet.[2]

Po celou tu dobu – a to Bondy zdůrazňuje – ho učila zpívat české národní písně.

---

[1] O mnoho let později jako Jana Černá napsala fascinující knihu o své matce *Adresát Milena Jesenská*. Hned po vydání poslala komunistická cenzura knihu do stoupy.

[2] To vše vylíčil Bondy ve své knize *Prvních deset let*, která vyšla až v 21. století, a mnozí čtenáři byli přesvědčeni, že si své příhody vymyslel. Ale Martin Machovec, jeho editor a badatel, prozkoumal policejní spisy, jež pestrý život Bondyho na začátku padesátých let potvrdily.

Básníkem se stal asi takto:

Brzy si povšiml znepokojivých signálů. Nejprve toho, že proslulý průvod komunistů, který roku 1948 pochodoval přes Václavské náměstí, se hned za rohem rozprchl domů, aby nevystydlo polední vepřoknedlozelo. Poté toho – když se hned po Vítězném únoru stal referentem pro mládež v uličním výboru KSČ –, že se nábor do strany konal novými metodami. Například v jedné bance položili před zaměstnance na stůl přihlášky k vyplnění a vedle nich pistoli, a tak se všichni přihlásili. Poté toho, že z plánu Girgalova nakladatelství byly vyškrtnuty všechny surrealistické tituly. Pak že se přestal hrát jazz. Potom, že se lidé začali bát vlastních spontánních reakcí. A konečně toho, že to všechno jeho straničtí kolegové berou bez mrknutí oka.

„Nesmíme si plést marxismus s bolševismem. Nemají nic společného," řekl jim jasně a rozhodl se, že už nebude pro tento režim pracovat.

„Můžu být jedině mimo, absolutně mimo," prohlásil.

Seznámil se se skupinou mladých surrealistických básníků, kteří mluvili hlavně o tom, kdy Československo osvobodí Američani. Společně s nimi přilnul ke Karlu Teigovi, guru českého surrealismu, vynikajícímu teoretikovi umění, jemuž komunisté chystali proces, ale nestihli to, protože roku 1951 zemřel na infarkt. Teige se svými kolážemi z fotografií – rozcestník „Praha" na nich vyrůstal z nahé ženské nohy a kavárenské stolky byly pokryty dámskými bradavkami – šel režimu na nervy. Tento typ představivosti neměl ve Stalinových časech právo existovat. Čeští surrealisté ostatně sami pochopili (jak to vyjádřila jedna ctitelka Bondyho), že surrealismus je nyní pokojovou květinkou, která by v klimatu kultu osobnosti rychle uvadla.

První básně Bondyho jsou tedy o tom – jak sám říkal –, že SSSR je fašistický režim.

Když všichni psali: „Od úst k ústům běží / jméno, co krásu střeží / jméno, co sluncem začíná / jméno soudruha Stalina“ anebo „Páteří světa je Sovětský svaz / a jeho matkou strana / jednotnou vůlí vytesaná,“ Egon Bondy napsal: „S něžnou opatrností prdím / abych se neposral.“

Kritici to pak označili za manifestační odtržení od oficiální kultury poznamenané konformismem.

Proud fekalismu, k němuž patřil i Bondy, mohu přiblížit takto:

„V textech lze spatřovat přirozenou reakci zdravého rozumu na povinnou vysokoškolskou výuku oficiální státní doktríny marxleninismu.

Základní tři teze fekalismu (primo: Všechno stojí za hovno, ergo secundo: Na všechno se můžu vysrat, ergo tertio: Všichni mi můžou vylízat prdel) mohou znít ve své koprolalické podobě mnohým uším jako simplexní a nepříliš invenční. Ale v daném historickém období, kdy byly pojímány jako antiteze revolučního optimistického světonázoru vládnoucí strany, mohly být kvalifikovány ve své společenské, protistátní podstatě a kontrarevolučních důsledcích jako naplnění skutkové podstaty trestného činu ohrožování a podvracení státu.

Revoluční přeměny a změny výrobních prostředků a jejich vlastnictví fekalismus eliminuje a soustředí se výhradně na vývoj mezilidských vztahů, jak je možno je zobrazit fekalistickým obratem sraní. Dochází zde k úsporné zkratce, kde je období monarchií charakterizováno jako stav, kdy jeden sral na všechny, kdežto revoluce přináší obrat. Dočasně serou všichni na jednoho, aby došlo k současnému stavu, kdy všichni serou na všechno. Na to navazuje pesimistická prognóza, které nechybí Marxův cit pro ekonomiku. V této souvislosti byl tradován anekdotický příběh ilustrující fekalistický pohled do budoucnosti, antagonický oficiálně deklarovanému optimismu komunistické vize. Po vítězství socialismu na

celém světě se na černém horizontu setkávají dvě poslední žijící bytosti, z nichž jedna se obrací na druhou s prosbou: ‚Nepůjčil bys mi hovno, abych se mohl vysrat?'"[3]

Průkopníkem undergroundu se devatenáctiletý Bondy stal takto:

Rozhodl se, že nikdy nic oficiálně neotiskne. Z nového systému se rozhodl vzít si jen to, co je nezbytné, a pokud možno mu nijak nesloužit. Honza Krejcarová, její milenec Egon Bondy a jejich kamarád Ivo Vodseďálek začali roku 1949 přepisovat své verše na psacím stroji s mnoha kopiemi, listy spínat a rozdávat přátelům. Časopis nazvali *Edice Půlnoc*, dnes je považován za jeden z prvních samizdatových listů. V básních si dělali legraci ze Sovětského svazu a jeho boha Stalina. V básni *Do prdele* Bondy napsal:

„Všechno je v prdeli / ve všední den i v neděli / Jenom ty filmy sovětský / ty jsou vědecký."

Nebo: „Dneska jsem vypil mnoho piv / proto budu dlouho živ. / Pak jsem se podíval do Rudého práva / že roste naší strany sláva."

Bondy se rozhodl brát svět jako surovinu. Uvědomil si, že stalinismus škrtá každou metaforu. Vyhlásil v literatuře totální realismus, na nějž byl do smrti hrdý.

Totální realismus vyžadoval odvahu. Za takové psaní hrozilo nejméně dvacet pět let vězení, a dokonce i trest smrti. Ještě v sedmdesátých letech dostal jeden hudebník za vyprávění anekdoty o SSSR v hospodě rok naostro.

„Četl jsem právě zprávu o procesu s velezrádci / když jsi přišla / Po chvíli jsi se svlékla / a když jsem si k tobě lehl / byla jsi jako vždy příjemná. Když jsi odešla / dočetl jsem zprávu o jejich popravě."

---

[3] „Fragmenty fekalismu" popsal Vladimír Borecký (1941–2009) v knize *Odvrácená tvář humoru*. Byl to klinický psycholog, filozof a hasič. Také mystifikátor. Výše uvedený citát z přednášky o fekalismu patří k tomuto směru jeho tvorby. Jednou ze zajímavých přednášek je i text o škole čistého humoru bez vtipu.

„Není třeba dlouho čekat / radila soudružka ve frontě na národním výboru / Seženete-li byt po zatčeném / přidělí vám ho bez průtahů."

„Napsal jsem to, co jsem si myslel, v době, kdy si ještě nikdo nic takového nepomyslel, a tak by se určitě neodvážil o tom napsat," říkal básník později.

Honza psala o něčem jiném: „Do řitě dneska ne / bolí to..." V prosinci 1948 napsala ženská ruka poprvé v české literatuře verše typu hard sex: „Kundy se šijí na míru / a krejčímu se přitom říká / Dejte mi tam hedvábnou podšívku / a knoflíky nedávejte / budu ji nosit stejně rozepnutou."

S Hrabalem se seznámil takto (v roce 1950 nebo 1951):

„Někdo mi řekl, že mi ten pán zaplatí pivo, tak jsem tam za ním do Libně šel a Hrabal mi to pivo skutečně zaplatil."

S Hrabalem se rozešel takto (roku 1954):

„Jednoho dne jsem se ráno vzbudil a jako každý den jsem měl na odpoledne naplánováno asi pět schůzek za účelem pití piva a najednou jsem pocítil, že by to nemělo bejt, že tam nechci, že tam nepudu. Nechápal jsem, co se děje. Všem, kteří připadali v úvahu, ráno jsem poslal lístky, že jsem indisponován a že přijdu zítra. A od tý doby jsem vůbec nikoho z těch, s kterejma jsem se do té doby stýkal, už neviděl – když tak po letech a náhodou. Zůstal jsem sám. Chodil jsem do knihoven, studoval jsem buddhismus a taoismus. Chodil jsem do hospod se sešitem a tužkou v ruce a psal jsem. Díky tomu jsem si mohl promyslet to všechno, z čeho pak sestávala moje filosofická práce *Útěcha z ontologie*. Hrabala jsem potkal po deseti letech náhodou na ulici. Na Honzin pohřeb roku 1981 jela moje žena Julie."

Doktorem filozofie se stal takto:

Seznámil se se svou obvodní lékařkou. „Taky mě pánbůh uchránil toho, abych s ní měl poměr, neboť dr. Černá byla jako ta pověstná včelí královna, jak jí někdo udělal dítě, tak ho vyhodila, a když jí ho rychle neudělal, tak ho vyhodila taky." Milovala východní filozofii. Začala ho přemlouvat, aby studoval. Všechno mu zařídila. Aby mohl chodit na gymnázium pro pracující, musel se zaměstnat. Poprvé v životě šel do práce. Stal se hlídačem velryby v Národním muzeu. Hlídal třicetimetrovou kostru a četl si. Když bylo Egonu Bondymu dvacet sedm let, udělal maturitu a pak byl přijat na filozofickou fakultu.

V československé filozofii se pod pravým jménem Zbyněk Fišer proslavil takto:

Napsal díla: *Otázky bytí a existence* (1967), *Útěcha z ontologie* (1967), *Buddha* (1968).

Byl první, komu se v Československu podařilo přístupným způsobem vysvětlit východní filozofii a porovnat ji se západní tradicí. Začátkem devadesátých let vyšlo sedm svazků jeho *Poznámek k dějinám filosofie.* Na otázku, jak se člověk stane filozofem, vždycky odpovídal, že se jím musí narodit. Byl přesvědčen, že je to vrozený talent asi jako talent malířský, hudební nebo literární. První verze jeho dizertační práce (v níž se zabýval nesubstanční ontologií, kterou si vymyslel) obsahovala tolik vulgarismů, že jeho profesor musel hledání odpovídajících ekvivalentů věnovat celý týden.

Od první verze svého textu o Bondym jsem se snažil nalézt několik vět, jež by ontologickou ideu Zbyňka Fišera charakterizovaly. Prolistoval jsem učebnice, stručné obsahy, objednal jsem si dokonce u odborníků výtah z jeho myšlenek, ale žádná věta se mi do této knihy nehodila. Domníval jsem se, že mě zachrání vzpomínková kniha Bondyho přítelkyně, zubařky Marie Klečacké-Beyly. Přátelila se s ním a jeho ženou Julií skoro třicet let, téměř